

TERMÉKLEÍRÁS

az

„Újfehértói meggy”

**oltalom alatt álló földrajzi jelzés (OFJ)
bejegyzése iránti kérelemhez**

Készült:

Újfehértó, 2017.

TARTALOMJEGYZÉK

1. A TERMÉK ELNEVEZÉSE.....	3
2. A TERMÉK LEÍRÁSA.....	3
3. A FÖLDRAJZI TERÜLET MEGHATÁROZÁSA	7
4. A FÖLDRAJZI TERÜLETRŐL VALÓ SZÁRMAZÁS IGAZOLÁSA	7
5. A TERMÉK ELŐÁLLÍTÁSI MÓDJA	8
6. A TERMÉK ÉS A FÖLDRAJZI KÖRNYEZET KAPCSOLATA.....	23
7. ELLENŐRZŐ HATÓSÁGOK, SZERVEK.....	28
8. EGYEDI CÍMKÉZÉSI ELŐÍRÁSOK	28
9. ELLENŐRZÉSI RENDSZER.....	29
10. MELLÉKLETEK	29
11. IRODALOMJEGYZÉK.....	29

1. A TERMÉK ELNEVEZÉSE

„Újfehértói meggy”

2. A TERMÉK LEÍRÁSA

A meggy (*Prunus cerasus* L.) taxonómiaiilag a *Rosaceae* család *Prunoideae* alcsaládjába, az alcsaládon belül pedig a *Prunus* nemzetségbe tartozik. Keletkezésének géncentruma Kis-Ázsiába és a Kaukázus elővidékére tehető (SURÁNYI, 2003). Olyan származékfaj, mely a cseresznye (*Prunus avium* L.) és a csepleszmeggy spontán hibridjeként jött létre (OLDEN és NYBOM, 1968). A maga sokszínűségével és alakgazdagságával csak ott keletkezhetett, ahol a cseresznye és a csepleszmeggy elterjedési területe tartósan összeért vagy egymás közé ékelődött. Vadon termő alakjai eddig még nem ismertek, de elvadulásáról sok adat található (BRÓZIK, 1982).

Fája középnagy méretű, felfelé álló, vagy lelógó ágakat nevel, felkopaszodásra hajlamos. Levelei hosszúkásak, tojásdad vagy elliptikus alakúak, levélfelületük fényes zöld, levél fonáka finoman szőrözött. Virágzata 2-4 (néha 5) virágból áll, színük fehér.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés használatára az alábbi fajtákból származó friss gyümölcs jogosult: Újfehértói fürtös, Kántorjánosi 3, Debreceni bőtermő, Éva, Petri. A felsorolt fajták különböző időben érnek, de a hasonló gyümölcsminőség miatt folyamatos ellátást biztosítanak a fogyasztók számára. A fajták mind a térség különböző tájain folytatott tájselekciónból származnak. Az „Újfehértói meggy” országos és nemzetközi hírnevét a térség kedvező éghajlati adottságai, termesztési hagyományai, valamint a termesztéstechnológia szigorú betartása biztosítja.

Az „Újfehértói meggy” OFJ termék az alábbi minőségi jellemzőkkel rendelkezik:

- héj: mindig fényes, a sötétpirostól a bordópirosig változó;
- gyümölcshús: kemény, közepesen festőlevű, a *Debreceni bőtermő* kivételével;
- íz: harmonikusan édes-savas, a *Kántorjánosi 3* és az *Éva* kissé savasabb;
- cukortartalom: legalább 14 Brix-fok
- cukor/sav arány: 8-20;
- minimális savtartalom: 0,6 citromsav %;
- legkisebb gyümölcsméret: 19 mm.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A friss fogyasztásra szánt gyümölcs szüretelése 80-90 %-os érettségi állapotban történik. A feldolgozásra szánt gyümölcs szüretelése teljes érettségben (a korona belsejében lévő összes gyümölcs szárazon válik a gyümölcskocsánytól) történik.

Az érettség foka megállapítható a gyümölcs színéből, a gyümölcskocsánytól való leválásból, a hús keménységéből. Főleg gyakorlati tapasztalatok alapján, ha a brix % értéke 14-18-as számot mutat, a meggy érettnek tekinthető.

A gyümölcs friss fogyasztásra való értékesítéskor a következő jellemzőkkel is rendelkezik: ép, sérülésmentes; száras; tiszta, látható idegen anyagtól mentes; egészséges, rothadástól, növényvédő szerektől és kártevőktől mentes. Feldolgozásra való értékesítéskor a gyümölcsszár megléte nem követelmény.

Az „Újfehértói meggy” OFJ jelzést csak az Újfehértói Kutató Intézetben szelektált fajtákból származó gyümölcs esetében lehet használni (Újfehértói Fürtös, Kántorjánosi 3, Debreceni bőtermő, Éva, Petri).

A fajták gyümölcseinek főbb beltartalmi jellemzői a határértékek alapján

(tól-ig)

Fajta	Száranyag %	Cukor %	Összes sav %	C-vitamin mg/100g
Újfehértói fürtös	14,49 – 23,23	13,10 – 19,20	0,60 – 1,38	9,16 – 16,20
Debreceni bőtermő	13,47 – 21,57	12,20 – 18,40	0,66 – 1,21	9,51 – 15,50
Kántorjánosi 3	13,72 – 21,79	11,10 – 18,80	0,79 – 1,30	7,40 – 14,09
Petri (R)	12,06 – 20,12	10,08 – 17,20	0,64 – 1,47	6,87 – 15,85
Éva (T)	11,75 – 21,47	10,50 – 18,50	0,79 – 1,30	9,51 – 15,50

A fajták gyümölcseinek főbb jellemzői a határértékek alapján

(tól-ig)

Fajta	gyümölcs- átmérő (mm)	gyümölcs- tömeg (g)	mag- tömeg (g)	Brix%	sav	cukor/sav arány
Újfehértói fürtös	19,3-23,0	3,7-6,2	0,3-0,38	13,1-18,1	0,6-2	9,1-21,8
Debreceni bőtermő	19,4-24,1	3,9-6,9	0,3-0,43	12,2-17,8	0,7-2,3	7,6-17,2
Kántorjánosi 3	20,2-24,1	4,1-6,7	0,32-0,42	11,1-20,3	0,7-2,1	9,6-15,4
Petri	19,6-23,2	4,1-6,5	0,31-0,41	11,9-18,5	0,6-2,2	8,4-25,9
Éva	19,5-24,7	4,1-7,3	0,31-0,40	12,2-18,6	0,7-2	9,3-15,4

ÚJFEHÉRTÓI FÜRTÖS

- alak: felülről kissé nyomott gömb
- méret: középnagy vagy nagy, 19-23 mm
- gyümölcshéj színe: fénylő bordópiros
- hússzín, állomány: vérpiros, kemény, mérsékelten festőlevű
- íz, savtartalom: harmonikusan édes-savas
- érés idő: július eleje, érése elhúzódó

DEBRECENI BŐTERMŐ

- alak: gömbölyded, felülről és oldalról kissé nyomott
- méret: középnagy vagy nagy, 19-24 mm.
- gyümölcshéj színe: fénylő, sötétpiros
- hússzín, állomány: piros, kissé puha, leve világosabb
- íz, savtartalom: savas-édes
- érés idő: június vége, az Újfehértói fürtös előtt 4-5 nappal

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

KÁNTORJÁNOSI 3

alak:	kissé nyomott gömb
méret:	középnagy vagy nagy, 20-24 mm
gyümölcshéj színe:	bordópiros
hússzín, állomány:	piros, kemény, közepesen festőlevű
íz, savtartalom:	erős meggyízű, magasabb savtartalom
érés idő:	az Újfehértói fürtös előtt 2-3 nappal

PETRI

alak:	kissé lapított gömb
méret:	középagy vagy nagy, 19-23 mm.
gyümölcshéj színe:	bordópiros,
hússzín, állomány:	piros, kemény, közepesen festőlevű
íz, savtartalom:	harmonikusan savas- édes
érés idő:	július eleje, az Újfehértói fürtös és az Éva után 3-4 nappal

ÉVA

alak:	gömbölyded, felülről kissé nyomott
méret:	középnagy, 19-24 mm
héjszín:	sötétpiros, fényes
hússzín, állomány:	piros, kemény, mérsékelten festőlevű
íz, savtartalom:	kissé savas, cukortartalma alacsonyabb
érés idő:	július eleje

A friss fogyasztás alatt az azonnali étkezésre és befőzésre, fagyasztásra, szárításra alkalmas termékhányadot értjük.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A pálinkafőzésre, illetve légyártásra alkalmas termék esetében az érettségi fok 100 % legyen. Ebben az esetben a termék adott évjáratra jellemző szárazanyagtartalma tovább nem emelkedik (megállapítható naponkénti refraktométeres méréssel), savtartalma többszöri mérés alapján állandó marad, hússzíne mély telítettségű vörös lesz. A gyümölcsön lehetnek apró sérülések, de idegen anyagtól, más szennyeződéstől gyakorlatilag mentes legyen. Teljesen érett állapotban a gyümölcskocsány a gyümölcstől szárazon válik, így géppel rázható.

A friss fogyasztásra és feldolgozásra, illetve pálinkafőzésre szánt „Újfehértói meggy” az adott földrajzi területen belül meghatározott termőtájáról származhat, egyöntetű minőségű és azonos eredetű, a fajtára jellemző gyümölcsnagyságú és színű lehet.

A friss fogyasztásra és feldolgozásra szánt meggy legyen kellően kifejlett, megfelelően érett, idegen anyagtól, kártevőktől gyakorlatilag mentes.

A pálinkafőzésre szánt „Újfehértói meggy” legyen 100 %-os érettségi állapotú, idegen anyagtól (levél, ágdarab), más szennyeződéstől gyakorlatilag mentes.

3. A FÖLDRAJZI TERÜLET MEGHATÁROZÁSA

A földrajzi árujelzőt kizárólag Szabolcs-Szatmár-Bereg megye alább felsorolt településeinek közigazgatási területéről származó, ott termesztett meggyre lehet alkalmazni:

Érpaták, Geszteréd, Kálmánháza, Nagykálló, Nyíregyháza-Bálintbokor, Nyíregyháza-Butyka, Nyíregyháza-Császárszállás, Nyíregyháza-Lászlótanya, Nyíregyháza-Újsortanya, Újfehértó.

A földrajzi területen a felsorolt helyiségek körzetében jelentős az Újfehértói meggy termesztése. Az Újfehértói Gyümölcstermesztési Kutató és Szaktanácsadó Kht. több évtizedes kutatás-fejlesztési eredményei alapján ma már egyre jobban terjed a gyümölcstermesztő gazdák körében a környezetkímélő integrált- és ökológiai gazdálkodás szemlélete, amely meghatározó szerepet játszik a minőségi meggytermesztés gyakorlati megvalósításában.

4. A FÖLDRAJZI TERÜLETRŐL VALÓ SZÁRMAZÁS IGAZOLÁSA

Az adott termőhely azonosítása érdekében az átvevő listát készít a kijelölt termőhelyen termelőkről, melyet aktuálisan karbantart. Velük a vegetációs időszak elején szerződést köt. A behozott mennyiség jelentősen nem haladhatja meg a helyszíni ellenőrzéskor prognosztizált ill. a gazdálkodási naplóban feltüntetett termésmennyiséget. Friss fogyasztás esetén a behozott áru göngyölegén rögzítik a beszállító nevét, a gyümölcs származási helyét és parcella azonosítóját, a termék megnevezését fajta meghatározással. Valamint a gyümölcs szedésének

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

időpontját, minőségi osztályba történő besorolását és a nettó súlyát. Egyéb felhasználás esetén elegendő a gyümölcs jelen termékleírás 4.1. pontjában meghatározottak szerinti igazolása.

4.1. A termőhely, a termelő és a fajta igazolása

A származás igazolása átvételi jeggyel és őstermelői igazolvány bemutatásával történik. Az őstermelői igazolványon fel van tüntetve a termelő neve, címe és az adott helyhez kötődő termelési engedély illetve, hogy milyen gyümölcsöt termel. Az átvételi jegyen fel kell tüntetni a gyümölcs termesztésének pontos helyét helyrajzi számmal. Azonosíthatatlan vagy kétes eredetű gyümölcsöt nem szabad átvenni. Megfelelően dokumentálni kell a termék útját a gyümölcs átvételétől a gyártáson keresztül a végtermékig. Minden termelőtől igazoláslapot és permetezési naplót kérünk.

4.2. Nyomon követésre vonatkozó kritériumok

A beérkező gyümölcsök nyomon követésére nagy hangsúlyt fektetünk. Esetleges nem megfelelés, termék visszahívás esetén a termék útja egyértelműen visszakövethető kell, hogy legyen. A bizonylati album tartalmazza a gyümölcsátvételi és minőségellenőrzési naplót, amely a nyomon követés alapjául szolgál. Rögzítve van benne, hogy mely beszállítótól származik az adott gyümölcs, a gyümölcs fajtája, a bizonylatszám, a mennyiség kg- ban meghatározva, a dátum, a tartály, ref %, pH, megjegyzés, valamint a beérkező gyümölcs minősége, illetve a gyümölcsöt átvevő személy aláírása. A gyümölcsök beérkezése mennyiségi és minőségi átvétellel történik.

5. A TERMÉK ELŐÁLLÍTÁSI MÓDJA

5.1. Termesztési (és gondozási) feltételek, követelmények

Ökológiai igény

A meggy számára a mély termőrétegű, jó víz- és levegőgazdálkodású, humuszban és tápanyagokban gazdag, közép-kötött talajok a legkedvezőbbek. Sajmeggy alanyon a semleges közeli, gyengén savanyú talaj pH-t (5,5-7) kedveli. Ha a talaj pH 7 felett van, mésztűrőbb alanyt kell választani.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A földrajzi terület adottságai, a tengerszint feletti magasság megfelelnek a meggytermesztésre. Leginkább a sík, maximum 4%-os lejtésű területek jöhetnek szóba, mint termőhelyek. Telepítéskor kerülni kell a meredek, erős mélyedésekkel és kiemelkedésekkel tarkított (fagyzugos, pangó vizes) területeket.

Az ültetvény helyének kijelölésekor az uralkodó szélirányt, a szélerősséget és a légmozgási tényezőket (nyitott, zárt, védett fekvésű területek) is figyelembe kell venni. Az ültetvény mikroklímája ugyanis a gyümölcs ízét, az érési és színeződési folyamatokat is jelentősen befolyásolja.

Telepítés

Az ültetéshez csak kellő mértékben fejlett, egészséges, dús gyökérrzel rendelkező oltványokat szabad használni, amelyek származási igazolvánnyal rendelkeznek illetve minimum C.A.C: követelményeknek felelnek meg. Az ültetvényeket általában gépi rázásra tervezik, ezért a használatos alany a sajmeggy.

Az ültetés történhet ősszel és tavasszal.

Őszi ültetés:

Az ültetés időpontja a lombhullástól a fagyok beálltáig tarthat. Mikor a gyökérrzónában a talaj hőmérséklete 8 °C alá süllyed, az ültetést célszerű tavaszra halasztani, az oltványokat veremelőben átteleltetni. A gyökérrképződéshez 6-8 °C hőmérséklet szükséges. A fának célszerű kb. 60 x 60 x 50 cm-es gödröt ásni. Ha a gödör aljára szerves trágyát teszünk, azt le kell fedni 10 - 20 cm-es talajréteggel, hogy a fa gyökere ne érintkezzen a trágyával. A fa gyökereit visszavágjuk (2-3 cm-es rész), majd beiszapoljuk és úgy ültetjük el, hogy a gyökérrnyak a talajszint felett legyen. Enyhén betapossuk, majd 10-20 l vizet öntünk rá, hogy a gyökerekhez bemossa a talajt. A víz elszivárgása után a fa törzsét ellátjuk vadvédő hálóval, majd felkupacoljuk.

Tavaszi ültetés:

A fagyok elmúltától rügyattanásig lehet ültetni. A gödrök kiásása és az ültetés módja megegyezik az őszi ültetésnél leírtakkal. Az ültetés előtt az oltványokat célszerű egy napig vízbe áztatni, hogy a tél folyamán elvesztett nedvességet bepótolja. Tavasszal a gyökerek végein a metszést megújítjuk, nem vágunk le belőle akkora részt, mint ősszel. Ültetés után az öntözést egy párszor megismételjük. Tavasszi ültetésnél az ültetést virágzásig lehet folytatni, de az oltványokat ültetésig hűtőházban kell tartani.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

Mindkét időpont megfelelő lehet, ha betartjuk a talaj-előkészítés, oltványkezelés, valamint a telepítés szabályait. Ősszel addig ültethetünk biztonságosan, amíg a talaj hőmérséklete nem süllyed 5 °C alá. A megfelelő hőmérsékletű talajban megindul az eltelepített oltványok gyökérmegnövekedése, ami biztosabb eredést eredményezhet. Az őszi telepítés mellett szól az is, hogy a nagy mennyiségű téli csapadékkal átáztatott talajban történik a fák első vegetációba indulása, míg tavaszi telepítés esetén sokszor már száraz talajba kerülnek az oltványok. Ha öntözni tudunk, akkor az időben végzett tavaszi telepítés is megfelelő biztonsággal végezhető.

Megporzás

Az Újfehértói meggy fajtái öntermékenyek, tehát kötnek gyümölcsöt a saját pollenjükkel, *de csak akkor, ha azt valamilyen külső tényező – pollenvektor - átviszi a portokokból a bibére.*

Tapasztalataink szerint a meggyültetvényekben nagyon kevés vadon élő megporzó rovar (vadméh faj) fordul elő, számos mérés igazolja, hogy a viráglátogató rovaroknak csak 0,5-1 %-át teszik ki a vadméhek. A meggyültetvények jó megporzása és egyenletes, jó terméshozása érdekében tehát a mézelő méhek rendszeres felhasználására, **irányított méhmegporzás alkalmazására van szükség**. Egy hektár meggy beporzásához általában 6-8 család szükséges. Kiegészítő jelleggel azonban a speciális magporzó vadméhek elszaporítása is előnyös lehet a meggyültetvényekben.

Koronaalakítás, metszés

Az Újfehértói meggy fajtakörhöz tartozó fajták, csüngő koronát nevelnek, felkopaszodásra hajlamosak, ezért évente rendszeres metszést igényelnek.

A meggy a vesszők visszametszésére igen jól reagál, azaz a visszametszés mértékétől függően az oldalrügyekből eltérő hosszúságú és erősségű vesszők képzésére hajlamos. Ezért a termőre fordulás előtt a tél végi koronaalakító metszés során a vesszőket minden esetben mérsékelten visszametsszük a jobb elágazódás, azaz a termőfelület minél korábbi kialakítása céljából.

Termőre fordulás előtt a koronaalakító hajtásválogatást a termő fákhöz képest korábban, május végétől június közepéig végezzük. Ennek során a központi tengelyből eredő oldalelágazásokon 1-2 cm-es csonk hagyásával eltávolítjuk a függőleges irányú, csonk nélkül pedig a lefelé irányuló, csüngő hajtásokat. A hajtásválogatást követően az oldalágak megmaradó hajtásai „halbordás” szerkezetet mutatnak (ezt a metszémódot a termőkorú fák esetében is hasonlóképpen alkalmazzuk).

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A gépi szüretelésre kialakított nyitott, azaz váza koronaformájú fák alakító metszésére elsősorban a nyugalmi időszak vége alkalmas. A szüret után csak a korona belsejébe törő hajtások ritkítására kerül sor.

A korona egyenletesen jó megvilágítása érdekében törekednünk kell a kúpos illetve kúpszerű forma fenntartására. A kúpos forma a gépi szüretelésű, nyitott koronánál is alkalmazandó az oldalágak vonatkozásában.

Termőkorú fákon a korona belsejében a vesszők és gallyak rendszeres visszametszésével tartjuk fent azok vitalitását, azaz a regeneráció lehetőségét. A korona felső valamint periferiális részein a növedékek ritkítása, azaz tőlőtörténi eltávolítása javasolt.

A különböző korú termőrészek közül a 3 éves gallyazat a legnagyobb termékenységi hajlamú, azaz keresztmetszetükre vonatkoztatva ezek produkálják a legnagyobb fajlagos terméstömegeket. A metszés illetve ritkítás során segítsük az ilyen típusú termőgallyak kialakítását és a megfelelő megvilágítottságuk biztosítását.

A fák 4-5 éves kora után ún. gallyritkító metszéssel biztosítjuk a szellős, jól megvilágított koronaszerkezetet.

A termőfák nyári metszésére a szüretet követő 3 hétben kerüljön sor. Ennek során az 1-4 éves korú részeket ritkítjuk, illetve szükség szerint visszametszük. Az idősebb illetve vastagabb koronarészek ritkítását a nyugalmi időszak végén, a rügyfakadáshoz közeli időpontban végezzük el.

Talajművelés

Az ültetvények talajművelését elsősorban az adott talajtípus határozza meg. A talajművelés során úgy kell eljárunk, hogy ne romboljuk a talaj szerkezetét, kíméljük és védjük a hasznos élőszervezeteket, ne szennyezzük a talajt és óvjuk a vízkészletet.

Ennek legfőbb elvei a következők:

- ✓ a talajművelés módját, idejét és eszközét a vízellátottság, a talaj tulajdonságai és a talaj állapota alapján kell megválasztani,
- ✓ korlátozni kell a talaj szerkezetét romboló tárcsa és talajmaró használatát,
- ✓ előnyös a füvesített sorközök használata,
- ✓ a facsik gyommentességét mechanikailag, vagy ún. „zöld” környezetvédelmi besorolású gyomirtó szerekkel lehet biztosítani.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A meggy számára a jó víz- és levegőgazdálkodású, tápanyaggal jól ellátott, közép-kötött talajok a legalkalmasabbak. A felsorolt földrajzi területek meggytermesztésre alkalmas talaja humuszos homoktalaj, kitűnően művelhető, megfelelő víz és tápanyagellátás mellett egyöntetű minőségű terméket ad.

A talajlazítást akkor célszerű elvégezni, mikor a kikelő gyom magassága eléri a 10 - 15 cm-t. A gyökerek elhelyezkedése és levegőigénye miatt célszerűbb az ugar művelés, mint a füvesítés. Az első talajművelést fontos elvégezni a cserebogarak rajzásáig, ezzel csökkentjük a talajfelszín közeli tojáslerakó helyek számát. A mechanikai művelést a gépi rázás előtt 2 - 4 héttel célszerű befejezni, hogy a talaj megfelelően leülepedjen, így kisebb lesz a ponyvára lerázott gyümölcs szennyeződése, valamint a gyökérszakadás kockázata.

Füvesítés csak akkor indokolt, ha biztosítani tudjuk a 700-800 mm-nek megfelelő vízellátást. A füvesített területet rendszeresen kasálni kell (kb. 20 cm-es fűmagasságnál). A gyepesített területet ősszel sekélyen lazítani szükséges a megfelelő szellőztetés érdekében.

A sorok alatti terület művelésénél fontos, hogy a sorok két oldalán 50 cm-es facsíkot kell biztosítani. A gyökerek közelsége miatt a művelési mélység csak 8-10 cm lehet. Erre a célra legalkalmasabb a vezérelt oldalazó talajmaró illetve a forgóborona.

Tápanyagellátás és- utánpótlás

A tápanyag-gazdálkodás során elsődleges cél a termés növelése illetve a hiánytünetek elkerülése.

Nitrogén. A lombzat színeződéséből és a hajtásnövekedés mértékéből következtethetünk a N-ellátottságra. A N-hiány mellett, a túlzott ellátás is felborítja a meggyfák tápanyag-ellátottsági egyensúlyát. Túlsúlya laza szövetű, kevésbé zamatos gyümölcsöt eredményez.

Foszfor. A meggy nem kifejezetten foszforigényes. Hiányára, kötött, agyagos, vályogos, nagy karbonát-tartalmú vagy alacsony pH- értékű talajokon számíthatunk.

Kálium. A meggy jelentős mennyiségű káliumot vesz fel, melynek szerepe a vízháztartásban, a betegség- és stressz tűrésben (szárazság, fagy), a szénhidrátforgalomban jelentős. Kedvezően hat a gyümölcsök ízének és zamatanyagainak kialakulására, a sav- és cukortartalomra, valamint a csonthéj képződésére.

Magnézium. Klorofill alkotóként fontos szerepet játszik a fotoszintézisben, a növényi asszimilációban, anyagcserében, enzimatikus folyamatokban. Hiányára, kis tápanyagtőkájú,

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

homoktextúrájú, savanyú kémhatású és agyagásványban szegény talajokon, illetve egyoldalú K-trágyázás esetén (ionantagonizmus) számíthatunk.

Kalcium. A nitrogén és a kálium mellett a meggy legnagyobb mennyiségben a kalciumot igényli. Serkenti a sejtek, szövetek hosszanti megnyúlását, differenciálódását. Szabályozza a sejtfalak átjárhatóságát, növeli a gyümölcs húskeménységét.

Kén. A meggy viszonylag kevés ként tartalmaz, konkrét tápelem-ellátottsági határértékeket hazánkban még nem állapítottak meg.

Bór. Nélkülözhetetlen a rügydifferenciálódásban, a virágszervek fejlődésében, a megtermékenyülésben. Hiányára homoktextúrájú, vagy meszes talajokon, csapadékszegény időjárási körülmények között számíthatunk.

Vas. A meggy nagy mennyiségben igényel vasat. Nem mobilizálható, így hiánya nehezen orvosolható. Vashiány karbonátos, nagy agyagtartalmú talajokon vagy levegőtlen viszonyok (időszakos vízborítás, tömörödött talajrétegek) között alakulhat ki.

Mangán. Hiánya meszes homoktalajokon vagy nagy humusztartalmú talajokon ill. száraz, szellőzetlen, túlmeszezett körülmények között alakulhat ki. A meggy érzékeny a mangánhiányra. Savanyú kémhatású talajokon könnyen felvehető, ami toxicitást is okozhat.

Réz. Hiányával elsősorban savanyú homoktalajokon kell számolni.

Cink. Hiányával elsősorban meszes homoktalajokon kell számolni. Túlzott P-trágyázás is indukálhat Zn-hiányt. A szervestrágyázás elősegíti felvételét. A meggyfák fokozottan érzékenyek a cinkhiányra.

A talajvizsgálatok adnak reális alapot a trágyázás mértékének, módjának, mélységének, idejének, gyakoriságának meghatározására, nemcsak a telepítés előtti, de a termőkori "fenntartó" trágyázásnál is. A telepítést követően talajvizsgálatokat 3-5 évente célszerű végezni. A talajmintavétel helyes kivitelezése kulcsfontosságú a kapott eredmények értelmezése szempontjából.

A levélanalízis a talajból ténylegesen felvett tápelemek mennyiségét mutatja és utal az esetleges hiányokra vagy túltápláltságra is. A növényvizsgálat, a konkrét tápelem tartalmak meghatározásán túl, lehetőséget kínál a tápelem arányok megállapítására is. A tápelem arányok számításával a tápelem-ellátottság egyensúlyi viszonyaira jobban következtethetünk, mint az abszolút tápelem-mennyiségek használatával. A gyakorlatban a N/K, N/Ca, K/Mg és a K/Ca arányok bizonyultak a leghasznosabbaknak. A tápelem arányok optimális értékektől

való eltéréseinek mértéke hasznos információt szolgáltat az ültetvényben uralkodó tápanyag-felvételi diszharmoniókról.

A *fenntartó trágyázás* során kerül pótlásra az ültetvényben egy év alatt megtermelt termés előállításához szükséges tápanyagok mennyisége. A fenntartó trágyázás lehet talaj- vagy lombtrágyázás illetve tápoldatozás. A talajtrágyázásnál figyelembe kell venni, a fák gyökérszónájának horizontális és vertikális elhelyezkedését.

Mivel közép-kötött talajokon, termőkorban a gyökérszét 75-90%-a a felső 60 cm-es talajrétegben helyezkedik el (homoktalajokon 0-80 cm) fontos, hogy a fenntartó trágyázáskor is ennek a talajrétegnek a tápanyagtartalmát növeljük elsősorban.

A tápanyagok felvételére alkalmas gyökérszét általában a törzstől számítva a koronaszélesség, „csurgó” 1,5-2-szeresére terjed ki a sorköz irányába. A fenntartó trágyázás adagjainak meghatározásánál éppen ezért a talajvizsgálatot és a trágyaigényt is sávosan, a csurgó által meghatározott szélességben végzik, illetve számolják. Mivel a bemunkálás mélysége erősen korlátozott az ültetvényben (gyökérsérülés), így az ültetvényben már csak sekély beművelést alkalmazhatunk.

Makroelem-trágyázás

N-trágyázás. A meggy nagy nitrogén igénye miatt érzékeny a N-ellátottságra. A meggy N-trágyázását úgy kell időzíteni, hogy a három kritikus felvételi időszakban (kihajtástól a kötődésig, az intenzív hajtás- és gyümölcsnövekedés valamint nyárvégétől lombhullásig) megfelelő mennyiségben és formában legyen jelen.

Ca- és Mg-trágyázás. A telepítés után, a termőhely talajadottságaitól és az alkalmazott trágyázási gyakorlattól függően, időközönként szükségessé válhat a meszezés. Ilyen esetekben a kijuttatott mérsadag mennyiségét a 0-30 cm-es rétegre kell számítani és inkább gyakrabban, kis adagokkal kell végezni. Mg-pótlásra savanyú, homoktalajokon kerülhet sor, vagy nagy adagú K- ill. Ca-trágyázás esetén. Az adagok meghatározásánál figyelembe kell venni a talaj kötöttségét.

Homokon a nitrogén és a kálium, míg a kis leiszapolható részt tartalmazó homokon a foszfor is kiszórható a felszínre, bemunkálás nélkül. A 3-4%-nál lejtősebb területen azonban még ekkor is szükséges a kiszórást követő sekély bemunkálás. Nagyobb leiszapolható részt ($\geq 20\%$) tartalmazó vagy kötöttebb ($K_A > 33$) talaj esetén a P-t és a K-ot is, lehetőleg a 30-40 cm-es rétegbe kell beművelni. Ezekben az esetekben, azonban a törzshöz 80-100 cm-nél

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

közelebb ne végezzünk altalaj-műtrágyázást. A K-trágyázást 2-3 évente elég elvégezni. A nagy adagú mésztrágyázást célszerű a telepítés előtt elvégezni. A fenntartó adagokat nem, vagy csak sekélyen munkáljuk be és akár 3-4 évi adag is összevonható a P- és Mg-trágyázáshoz hasonlóan.

Mikroelem-trágyázás

Mikroelem-hiány esetén bár a talajtrágyázás (kelátokkal) is megoldható, mégis a gyakorlatban inkább a lomb- vagy permetezőtrágyázás terjedt el.

A levelekre kijuttatott tápelemek felvétele több órát, néha napot is igénybe vesz, csak a folyékony állapotban lévő tápoldatból képes a növény tápanyagot felvenni, ezért a felvétel időtartama korlátozott és szakaszos. Ezért a lombtrágyázás eredményessége jelentősen függ a környezeti tényezőktől. A legtöbb lombtrágya-készítmény vízben oldódik és adalékként nedvesítő- ill. tapadó-képességet fokozó szert tartalmaz, melyek az esőállóságát, felvehetőségét fokozzák. A lombtrágyák általában növényvédő szerekkel együtt is kijuttathatók, de erről keverési próbával meg kell győződni. Az oldatokat frissen kell készíteni! A lombtrágyázás az intenzív hajtásnövekedés időszakában a leghatékonyabb.

Szervestrágyázás

Napjainkban a környezetkímélő illetve az ökológiai gazdálkodás előtérbe kerülésével ismét reneszánszát éli. Az EU is támogatja a „természet közeli” tápanyagpótlási módszerek terjedését. A szerves trágya azon túl, hogy tápanyagforrás, javítja a talaj fizikai, kémiai tulajdonságát, elősegíti a jó talajszerkezet kialakulását, élénkíti a talaj mikrobiológiai életét, vitaminokat, hormonokat, növényi növekedést serkentő anyagokat juttat a talajba, növeli annak szervesanyag-készletét, valamint tápanyag-szolgáltatása hosszú időtartamú (2-4 év).

A szerves trágyát a telepítés előkészületei során a mélyszántás előtt kell kiszórni, a későbbiekben általában szeptember – november hónapokban. Figyelembe kell venni, hogy az évente kiszórható „N” hatóanyag mennyisége nem lehet több 170 kg/ha értéknél.

A szerves trágyát célszerű a telepítés előtt mélyműveléssel bejuttatni, mert különben gyorsan bomlik. Adagját a talaj fizikai, kémiai tulajdonságaihoz, kötöttségéhez kell igazítani. Laza talajokon kisebb adagokban (15-25 t/ha) gyakrabban (2-3 év); kötött talajokon nagyobb adagokban (30-40 t/ha) ritkábban (4-5 év) célszerű adagolni.

Tápoldatos öntözés

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A módszert már régóta használják, főképp fiatal gyümölcsfák egyedi tápanyag-utánpótlására. Napjainkban azonban már egész ültetvények kiegészítő tápanyag-utánpótlása is megoldható a módszerrel. A technológia alkalmazásakor a következő szempontok figyelembevétele ajánlott:

- ✓ a meggy tápanyag igénye, talajtípus, öntözési rendszer sajátosságai,
- ✓ vízminőség (kicsapódások, dugulások elkerülése végett),
- ✓ öntözési gyakoriság,
- ✓ egyéb trágyázási módok kijuttatási időpontjai és mennyiségei
- ✓ kálium-klorid használatának mellőzése, a fitotoxikus hatás elkerülése érdekében
- ✓ gyökérzet kiterjedtsége.

Az egyenetlen csapadékeloszlás szükségessé teszi főleg a kritikus időszakokban az öntözést. A meggy leginkább vízigényes fejlődési szakaszai a hajtásnövekedés és a gyümölcsfejlődés ideje, ami hazánkban májusra június első felére tehető. A gyümölcsfejlődés alatti túlzott csapadék viszont gyümölcsrepedéshez vezethet. Több éves tapasztalataink szerint az említett földrajzi területen április 1. és július 31. közötti időszakban kb. 110 mm öntözővíz kijuttatása szükséges. A számításnál figyelembe vettük a sokéves átlag alapján lehulló csapadékmennyiséget, a meggy vízszükségletét a jelzett hónapokban.

Hónap	Várható csapadék mm	Szükséges öntözővíz mm	Összesen mm
Április	40	20	60
Május	54	25	79
Június	76	20	96
Július	66	45	111
Összesen	236	110	346

Vízgazdálkodás

A meggy öntözése a közelmúltban nem volt szükségszerű; az alanyválasztás, telepítés helyének (ökológiai tényezők) megválasztása nem indokolta a meggy öntözését. A meggy a fejlődés során a szárazság túléléséhez alkalmazkodott, jól fejlett, nagy szívóerővel rendelkező gyökérrendszerrel bír. Ebben nemcsak a gyökérzetnek, hanem a belső vízforgalomnak is szerepe van.

A meggyültetvények éves vízigénye legkevesebb 600 mm, de a csapadék egyenetlen eloszlása okozza a problémákat. A 750-800 mm/év alatti területen öntözési berendezés használata a telepítéseknél feltétlenül indokolt.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A meggy vízigénye

A tavaszi, nyár eleji szárazság a későn érő meggy fajták gyümölcsméretét csökkenti, aprósítja, ami ellen öntözéssel védekezhetünk. A gyümölcsfejlődés alatt viszont a túlzott mennyiségű csapadék gyümölcsrepedést okoz, rontja a minőséget.

További indok az öntözés bevezetésére, hogy a meggyeszüret utáni időszak jó vízellátása – javítva a levelek asszimilátum-termelését – kedvező a virágrügyképződésre, illetve a következő évi termésképzésre.

Júliusi-augusztusi száraz aszályos időszakban vízpótló öntözést kell alkalmazni. A kijuttatott vízádag 15-30 liter/fa kéthetente, vagy 30-50 mm/500 mm kiegészítése 800 mm-re, ez 6-7 alkalmat jelent.

A meggy növényvédelmi technológiája biotermesztésben

A meggy elsősorban feldolgozóipari nyersanyag, a friss fogyasztási hányad nem jelentős. Az „Újfehértói meggy” elnevezéshez kapcsolódó fajták a legtöbb feldolgozási célra alkalmasak. Az egyes gyümölcsök koronán belüli érettség tekintetében különböznek, ami a különböző időben történt megtermékenyülésüknek és a fénynek való eltérő kitettségüknek köszönhető. A korona külső részén már minden egyes gyümölcs szárazon válik a kocsánytól, a koronán belül nem minden gyümölcs (kb. 10 %-uk nem). Feldolgozásra, friss fogyasztásra ez az időpont a legmegfelelőbb.

Pálinka előállításnál fontos a gyümölcs cukorfoka, ami a koronában lévő minden gyümölcsre igaz. Tehát megvárjuk, míg a korona belsejében lévő összes gyümölcs szárazon válik a gyümölcskocsánytól, akkor rázzuk le.

A fák nyugalmi állapotában, rügyattanást megelőzően

A nyugalmi időszakban elsődleges feladatunk a fák ápolása és tisztogatása. A fa lombkoronájában található monília és glöospóriumos gyümölcsmúmiákat távolítsuk el és semmisítsük meg. Vágjuk le az elhalt monília vesszőket és ágreszeket is. Könnyen megismerjük azokat, mert ilyenkor még láthatók az elhalt virágok és levelek. Vágjuk le a pajzstetves ágakat is és tisztítsuk meg a kérget a pajzstetvektől, a levéltetvektől, a takács- és levélatkák tojásaitól, valamint a molylepkék áttelelő formáitól (pl. lombosfa-fehérmoly bábjai). Szenteljünk külön figyelmet a kéregmoly által elpusztított kéregrészek kitisztításának és kezelésének. A levágott növényi részeket és a kaparékokat gyűjtsük össze és semmisítsük

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

meg. A faápolás és- tisztítás után kezeljük a sebzési felületeket az ökológiai gyümölcstermesztésben is engedélyezett faseb kezelő anyagokkal.

A rügypattanás előtt végzett lemosó permetezéssel tovább gyéríthetjük az áttelelő károsítókat. Réztartalmú hatóanyagokkal – rézszulfát (pl. BORDÓILÉ+KÉN,) és rézhidroxid-, vagy kalcium-poliszulfiddal védekezzünk a vesszőkben áttelelő monília és levéllikasztó betegségek ellen.

Ha a pajzstetvek, atkák és levéltetvek inváziójára is számítanunk kell, akkor a rezet egészítsük ki poliszulfid-kénnel kalcium-poliszulfiddal és különböző olajtartalmú készítményekkel, ill. ezek kombinációjával Ezekkel jól gyéríthetők a pajzstetvek áttelelő formái, a fekete cseresznye és meggy-levéltetű, a takács- és levélatkák áttelelő tojásai is.

Rügypattanás és egérfüles állapot

Ebben az időszakban a monília és a levéllikasztó betegségek ellen szükséges védekeznünk. A védekezésre most is a réztartalmú vagy kalcium-poliszulfid hatóanyagok közül válasszunk.

A korai sodrómoly- és az araszolóhernyó-károk gyéríthetők az azadirachtin és a *Bacillus thuringiensis* hatóanyagú készítményekkel. Ebben a korai időszakban a *Bacillus thuringiensis* hatóanyag még szerény hatékonyságú. Ezért a kora tavaszi sodrómolykárt az előző év őszén végzett *Bacillus thuringiensis* permetezéssel kell minimálisra csökkenteni úgy, hogy az áttelelő egyedek számát gyérítjük. Legkésőbb az egérfüles állapot végéig és a fehérbimbós állapot kezdetéig helyezük ki a lombosfa-fehérmoly és sodrómolyok feromon csapdáit.

Ha szükséges, esetleg védekezhethetünk még a takácsatkák, a kaliforniai pajzstetű és a fekete cseresznye- és meggylevéltetű áttelelő tojásai ellen különféle olajokkal, vagy mészkénlével, ill. ezek gyári kombinációjával esetleg magunk készítette tankkeverékkel, a keverési szabályok figyelembe vételével.

Fehérbimbós állapottól sziromhullásig

Ebben az időszakban kell fokozottan felkészülni a monília elleni védekezésre. Sajnos az ökológiai növényvédelemben még nincs hatékony eszköz a virágzaskori monília ellen. A betegség ellen az elemi kén hatóanyag engedélyezett 0,2-0,4 %-os töménységben. Ha párás, nedves az idő a virágzást megelőzően és virágzaskor, akkor négyszeri védekezés ajánlott: az

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

első a virágok 10 %-os a második a virágok 50 %-os kinyílásakor, harmadik a teljes virágzásban és a negyedik a szíromhullás után.

A sodrómolyok és az araszolóhernyók ellen most már kielégítő hatékonysággal védekezhetünk a *Bacillus thuringiensis* hatóanyagú készítményekkel. Használhatjuk még az azadirachtin tartalmú készítményeket is. Külföldi szakirodalom szerint a virágzáskor kibocsátott *Trichogramma* fürkészfajok hasznos segítséget nyújtanak a sodrómolyok elleni védekezésben.

Ebben az időszakban jelennek meg az első levéltetű kolóniák, amelyek ellen használjunk különféle olajokat ,természetes piretrin tartalmú készítményeket, azadiractint, etilalkoholos kivonatokat, kvasszia kivonatot, valamint alifás zsírsavakat . A külföldi szakirodalom javasolja, hogy telepítsünk levéltetű predátorokat (katicabogarak és fátyolkák) és a levéltetű fürkészlegyet (*Aphidoletes aphidomyza*) ültetvényeinkbe. Ajánlott még a ragadozó gubacsszúnyogok bábjainak és a közönséges fülbemászók imágóinak betelepítése is fészkelőhellyel. Külön fel kell hívnunk a figyelmet, hogy a virágzáskor alkalmazott olajoknál fokozott a fitotoxicitás veszélye! A cseresznye termésének sárgulása idején ne felejtsük el a cseresznyelég elleni védekezés elősegítéséhez kihelyezni a sárgalapokat (4-10 sárgalap/ha).

Gyümölcskötődéstől betakarításig

A monília ellen védekeznünk kell egészen a betakarításig. Közvetlenül a szíromhullást illetve a terméskötődést követően az elemi kén, terméskötődés után pedig réztartalmú készítmények is használhatók (lásd előbb), azonban a gyümölcsök növekedésével csökken a vegyszerekkel szembeni érzékenység és használható a nyári hígítású mézskénlé és a réz is. A permetezéseket időjárástól függően hetente kell ismételni május végéig. Ezt követően a permetezések száma jelentősen csökkenthető és főleg az esőzések utánra időzítjük azokat. Az érőfélben lévő gyümölcsön jelentkező monília ellen gyors betakarítással és gondos válogatással védekezünk. A monília ellen alkalmazott permetezések a levéllikasztó, blumeriellás és glöospóriumos betegségek ellen is védelmet nyújtanak.

Szíromhullástól a cseresznyelég ellen kihelyezett sárga fogólapokkal tudunk gyéríteni (4-10 sárgalap/ha). A gyümölcsérésig többször cseréljük a sárgalapokat. A lehulló gyümölcsöket folyamatosan szedjük össze és semmisítjük meg. Ezen kívül az imágók megjelenésétől az azadirachtin tartalmú készítményeken kívül nincs más lehetőségünk.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A sodrómolyok és a lombosfa-fehérmoly ellen továbbra is az azadirachtin és a *Bacillus thuringiensis* hatóanyagú készítményekkel tudunk védekezni. A levéltetvek inváziója tovább fokozódik. A virágzásnál leírt készítmények és eljárások itt is ajánlhatók. Atka- és pajzstetű- kártétel esetén használjuk a különféle olajokat nyári hígításban, az alifás zsírsavakat. Javasolható a ragadozó atkák betelepítése is.

Május közepétől találkozhatunk az amerikai fehér szövölepke hernyófészkeivel, ezeket időben távolítsuk és égessük el. Ha nagy számban jelentkezik a kártevő, akkor hatékonyan tudunk védekezni a *Bacillus thuringiensis* és azadirachtin készítményekkel.

Fontos lenne a természetes ragadozó atka populáció védelme és a ragadozó katicák és tetűrontó fürkészek széleskörű elterjesztése az ültetvényekben.

Komoly problémát idézhetnek elő a különböző cserebogárfajok pajorjai. Külföldön sikerrel alkalmazzák a *Bacillus popilliae* baktériumfajból, a *Beauveria brongniartii* gombafajból és a különböző fonálféreg fajokból a *Heterorhabditis bacteriophora*) és a *Steinernema carpocapsae* készült bio preparátumokat. Ezek a preparátumok csak abban az esetben hatékonyak, ha megfelelő nedvességi állapotot tudunk a talajban fenntartani, addig amíg a baktérium, a gomba vagy a fonálféreg megfelelő számban elszaporodik.

A specifikumokon túlmenően a teljes vegetáció során fordítsunk figyelmet a szegélynövények telepítésére, madárodúk, ülőfák kihelyezésére, hasznos rovarok, pókok, kételtűek, rovarrevők védelmének biztosítására. Törekedjünk a biológiai sokszínűség mind szélesebb körű fenntartására. A kórokozók inokulumának és a kártevők egyedszámának csökkentésében nagy jelentősége van a gyümölcsnövekedés időszakában alkalmazott nyári metszésnek és gyümölcscritkításnak. Ezeket a műveleteket úgy végezzük, hogy a beteg károsított hajtásokat és gyümölcsöket mindig távolítsuk el, és soha ne hagyjuk azokat a fa alatt, hanem gyűjtsük össze és maradéktalanul semmisítsük meg.

Betakarítás utáni növényvédelem

A betakarítást követően is szenteljünk komoly figyelmet a fáinkra. Gondoljunk arra, hogy még csak a június közepe, ill. július közepe közötti időszakban vagyunk és lombhullásig még 2,5-3,5 hónap is eltelik. A betakarítás utáni időszakban hatalmasodik el a blumeriellás levélfoltosság és a levéllikasztó betegség, amelyek gyakran idő előtti lombhulláshoz vezethetnek. Ekkor szaporodik fel pl. a fekete cseresznye- és meggylevéltetű, a lombosfa-

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

fehérmoly, a kaliforniai pajzstetű és az atkák, de újabb kártevők, mint a kéregmoly, a füstösszárnyú levéldarázs és csipkés körtepoloska károsításával is gyakran találkozhatunk.

Nyár végéig javasoljuk a blumeriella és levéllikasztó betegségek elleni védekezésre a réztartalmú készítményeket, esetleg kombinációban a kalcium-poliszulfid és az elemi kén tartalmú készítményekkel. Betakarítástól nyár végéig általában 2-3 permetezéssel megvédhető az állomány.

A fekete cseresznye- és meggylevéltetű, a lombosfa-fehérmoly, a kaliforniai pajzstetű és az atkák ellen az előbbieken részletezett lehetőségeket javasoljuk. A permetezések számát a kártétel mértékéhez igazítsuk. A füstösszárnyú levéldarázs és a csipkés körtepoloska ellen a piretrin tartalmú készítmények (lásd előbb), a káliszappan, az alkoholos kivonatok), a kvasszia, a növényi, állati és ásványi eredetű olajok valamint kén + olaj kombinációja használhatók. A kéregmoly elleni védekezés jellemzője, hogy a *Bacillus thuringiensis* készítmények hatékonyak lehetnek a fiatal hernyók ellen addig, amíg azok nem fűrték be magukat a kéregbe.

Október elejétől helyezünk ki ragacsos papíroveket fáink törzsére a téli araszolók gyérítésére. Lombhullást követően forgassuk a lehullott lombot a talajba, vagy gyűjtsük össze és komposztáljuk, vagy égessük el. Ezzel az eljárással a blumeriellás és levéllikasztó betegségek kórokozójának fertőzési forrásait csökkenthetjük. A faápolást és tisztogatást is célszerűbb késő ősszel elvégezni, mint tavasszal.

5.2. Betakarítás

Az „Újfehértói meggy” friss fogyasztásra és feldolgozásra egyaránt alkalmas. A gyümölcsöt mindig olyan érettségi állapotban kell leszedni, ami a legjobban megfelel a felhasználás céljának. A gyümölcs kellő mértékben legyen fejlett, megfelelően érett, bírja ki a szállítást, az árukezelést. Ez az előírás elsősorban a friss állapotban forgalomba kerülő gyümölcsre vonatkozik. Ha átmeneti tárolásra, befőtt készítésre, gyorsfagyasztásra, friss fogyasztásra szánjuk a meggyet, akkor 80-90 %-os érettségi állapotban kell leszüretelni. Ha pálinkafőzésre kerül, akkor meg kell várni a teljes érettséget. Az érettség foka megállapítható a gyümölcs színéből, a gyümölcskocsánytól való leválásból, a hús keménységéből. Főleg gyakorlati tapasztalatok alapján, ha a brix % értéke 14-18-as számot mutat, a meggy érettnek tekinthető.

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

A meggytermesztés önköltségét csökkenti a gépi rázás. Gépi rázás esetén fontos, hogy ne legyenek lecsüngő, alacsony ágak. A leszedett termés, amilyen gyorsan lehet, hűvös helyre kerüljön, legszerencésebb, ha hűtőházba. A szüret folyamán ügyelni kell a munkavégzés tisztaságára a por és sármentességre.

A gyümölcs szállításánál figyelemmel kell lenni a gyümölcs minőségének megőrzésére, fokozottan kell figyelni a higiéniai követelményekre.

5.3. Áruvá készítés

A meggy esetében az áruvá készítés a szürettel egy menetben történik. A kézi szedéskor a dolgozók a meggyet vödrökbe szedik. Szedés közben már kirakják az esetlegesen bekerült idegen anyagokat, az esetleges hibás szemeket, a méreten aluli meggyet. A vödör ürítése M 10-es rekeszbe történik. Az ürítés során ismét ellenőrzik az árut, az idegen anyagokat és a hibás, méreten aluli szemeket eltávolítják. A rekeszre címke kerül, melynek tartalma a földrajzi területről való származás igazolásánál már részletezésre került.

Gépi rázás esetén, a lerázott meggy a rázógépen szintén rekeszbe kerül. A dolgozók ellenőrzik a tisztaságot. Az esetlegesen megmaradt ágrészeket, leveleket eltávolítják. Ha rekeszben szállítják, az áru eredete a címkén szerepel a friss fogyasztású meggyhez hasonlóan. Ha a szállítás tartályokban történik, akkor az áru eredetét a tartályon jelölik.

A kiszerezések súlya 250 g és 10 kg közötti, a termék fa, karton, műanyag vagy légáteresztő fólia-csomagolásban kerül forgalomba. A csomagolás a gyümölcs tulajdonságainak és épségének megőrzéséhez megfelelő körülmények biztosítása mellett történik.

Az „Újfehértói meggy” csomagolását, illetve kiszerezését a termék származási helyén kell végezni a gyümölcs friss voltának és épségének megőrzése, valamint a minőségromlás elkerülése érdekében, mivel az ismétlődő kezelés és szállítás során a héj megsérülhet, amitől a szemek rothadásnak indulhatnak és az ilyen állapotú termék már nem lenne értékesíthető.

A termék hűtőcellákban történő hűtve tartósítása engedélyezett, 2 °C-nál nem alacsonyabb hőmérsékleten és legfeljebb 80 % relatív páratartalom mellett; az „Újfehértói meggy” frissességének megőrzése érdekében a gyümölcs hűtve tartósítása legfeljebb három hétig történhet.

6. A TERMÉK ÉS A FÖLDRAJZI KÖRNYEZET KAPCSOLATA

6.1. A termék hírnevének történeti áttekintése

A meggy ősidők óta ismert gyümölcs. Őseink már a honfoglalás előtt gyűjtögették a vad fák gyümölcsseit. Erre utal a meggy szavunk finnugor eredete.

A honfoglalás után a gyűjtögetés mellett itt-ott már rendszertelen telepítéseket is végeztek. A Nyírségben egyes helységnevek őrzik a hajdani gyűjtögetés emlékét és a lelőhelyeket, pl: Nyírmeggyes, Meggyaszó, Meggyes. A XVI. század közepéig a legelterjedtebb szaporítási mód a magvak vetése és a sarjak ültetése volt. Ez az utóbbi a jól sarjadzó vadmeggyeknél különösen előnyös lehetett.

Szirmai 1627 körül jegyzi fel krónikájában, hogy Nyírbátor, Bakta, Pócs, Nyíregyháza és környéke híresek gyümölcsstermesztésükről és almával valamint aszúgyümölccsel (meggy, szilva) adóznak földesuraiknak.

A XVIII. században már elkülönülnek az uradalmi és a népi ültetvények, általában a kerti utakban és a szőlők közé ültettek meggyfákat. Az irattári adatok szerint a XIX. században meggyfaültetésben Szabolcs megye áll az első helyen. 1895-ös gyümölcsfa összeírás adatai szerint Szabolcs megyében 94 212 db meggyfa volt. Hársfalvi Péter (1961) a nyíregyházi levéltárban latin nyelvű kimutatásokat talált Szabolcs megye kiültetési adatairól. Kimutatások alapján ÚJJ-fehértó (Újfehértó) környező községekben igen jelentős az elültetett meggyfák száma. Ebben az időben jelentős volt a szőlőtermesztés is, de a filoxéra vész után a homokhátakra a homok megkötése céljából meggyfákat ültettek, mivel a meggy a talajjal kapcsolatban kiemelkedően tűrő képes, élelmiszeripari feldolgozhatósága pedig sokoldalú. Nyékes István (1954): „Történelmi gyümölcstermő tájaink” c. munkájában kiemeli a Debrecen környékén található meggyfaállomány jelentőségét szabolcsi buckákon Legtöbb meggyet azonban már a török időkben Debrecenben és környékén termelték. A meggy termelése híres volt a nyírségi részeken (Újfehértó, Nyírmeggyes és Érmellék). Igen szerették a meggyesbort, amelynek elkészítésében igen nagy mesterek voltak a debreceniek”. A 20. század első felében híres meggykiviteli központtá fejlődött ki Újfehértó, Nyíregyháza, Debrecen. A meggykivitel komoly akadályaként jelentkezik a Pándy meggy rossz termékenyülési viszonya, a rossz terméshozam, fajtaazonos telepítés. Újfehértón és környékén ekkor már elterjedtek azok a bőtermő helyi meggytípusok, amelyeket a lakosság – utalva a fák koronaalakulására, valamint termőképességére – „Fehértói csüngős Pándy”, vagy „Fehértói fürtös Pándy” néven ismert. A második világháború pusztításait kevésbé sányították meg a házikertekben, szőlők közé ültetett fák. Így Újfehértón az 1960-as években megindult

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

tájszelekciós munka szinte érintetlenül találta a típusukban rendkívül gazdag meggyállományt. A tájszelekció Dr. Pethő Ferenc irányításával kezdődött meg, melynek célja az volt, hogy a népi szelekció által fenntartott változatok összegyűjtése, majd értékelése után kocsánytól szárazon váló, öntermékeny, jó áruparaméterrel rendelkező árut bocsássanak a termelők részére. A szelekció során beigazolódtak az idősebb emberek visszaemlékezései, melynek alapján csak a biztosan termő jó gyümölcsminőségű egyedek gyökérsarjait ültették, szaporították. A mindennapi megélhetésért küzdő, jó megfigyelőképességű parasztembereknek köszönhető, hogy jó termőképességű, öntermékeny meggyklónok alakultak ki és maradtak fenn az utókor számára. Igaz ezek gyümölcseinek nagysága nem éri el a faiskolákban szaporított meggyét, de termőképességük jóval felülmúlják azokét. Újfehértón és környékén Dr. Csepey Mihály állatorvos, Dudás József gazdálkodó, valamint Istenes Dániel Újfehértói gazda telkén találták a legjobb klónokat. Közülük választották ki a legkedvezőbb tulajdonságokkal rendelkező P2 kísérleti jelzéssel vizsgált meggyklónt, melyet az Országos Mezőgazdasági Fajtamínősítő Intézet megfigyelései alapján a Fajtamínősítő Tanács 1970-ben államilag előzetesen elismert fajtvá minősített. Természetesen a tájszelekció áterjedt Debrecen, Mátészalka, Kisvárdra környékére is. Az itt begyűjtött változatokat Újfehértón állították kísérletbe és a legjobbak állami elismerésben részesültek (Debreceni bőtermő, Kántorjánosi 3, Petri, Éva).

6.2. A termék nevének kialakulása

Az Újfehértói Kutató Állomáson elsőként szelektált fajta az Újfehértói fürtös volt. Újfehértói néven vált ismertté hazánkban és külföldön egyaránt. A többi szelektált változat is Újfehértóhoz kötődik, ezért kapták az Újfehértói meggy gyűjtőnevet.

6.3. A termesztő körzet természeti tényezői

Az Újfehértói meggy elsősorban keserűmentessége, valamint kiváló íze és zamata miatt megbecsült és keresett termék hazánkban és külföldön egyaránt. Ezt a minőségi előnyt elsősorban az itt szelektált fajták biztosítják, de az itteni éghajlat szerepe is jelentős.

Az éghajlat, a talajviszonyok és a vízrajz vonatkozásában a termék és a földrajzi környezet kapcsolata az alábbiak szerint értékelhető:

Éghajlat

Újfehértó és környéke, mint földrajzi terület, a **mérsékeltlen meleg és mérsékeltlen száraz klímakörzetbe tartozik.**

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye éghajlata – északi fekvése miatt – hűvösebb, mint a belső-alföldi tájaké. A globális sugárzás, vagyis a felszín 1 m²-re jutó évi sugárzó energia 4400-4500 MJ. A besugárzás évi összege a Beregi-síkság, a Rétköz és a Nyírség északi peremövezetében 4400, a Nyírség területén 4500 MJm⁻².

A napsütéses órák száma 1950-2000. A Rétköz és a Nyírség északi és északkeleti területén 1950, a nyíri Mezőségen, a Nyírség középső és déli részén, továbbá a Szatmár-Beregi síkságon 2000 óra az évi napfénytartam. A besugárzási és a napsütéses órák számát a földrajzi szélesség és a felhőzet befolyásolja. A napsütéses órák száma a csillagászatilag lehetséges napfénytartam 50%-át sem éri el. Az évi felhőzetmennyiség 54-60% között változik.

A kedvező sugárviszonyok és a relatíve magas napfénytartam előnyösen befolyásolják a megye mezőgazdasági termelését, a hő- és fényigényes kultúrák (gyümölcs, szőlő, dohány, napraforgó, paradicsom, stb.) elterjedését, így a meggy termesztését is.

Az évi középhőmérséklet 9-10.5 °C között változik. A Rétköz keleti részén, a Nyírség északkeleti területein és a Beregi-síkságon az évi középhőmérséklet 9 °C. Ettől a területsávtól délre kb. Nyíregyháza földrajzi szélességéig 9.5 °C az évi középhőmérséklet. A megye déli harmadában 10 °C, ezen belül a nyíri Mezőség kis területfoltján 10.5 °C az évi középhőmérsékleti érték. Az Alföldön a Felső-Tisza-vidéken és a Nyírségben a leghosszabb és a leghidegebb tél (-2.5 °C és -3.9 °C-os januári középhőmérséklettel). A tavaszodás későn indul meg. A tavaszi fagyok gyakran ismétlődnek és komoly károkat okoznak a Nyírség és a Felső-Tisza-vidék gyümölcsfaállományában. A nyár enyhébb, mint az Alföld többi területén (a július havi középhőmérséklet a Nyírségben 22-23 °C, a Szatmár-Beregi síkságon 20-21 °C). Az évi középhőmérséklet-ingadozás 23-24 °C, az abszolút hőmérséklet-ingadozás 67.4 °C. Az abszolút maximum értéke 39.9 °C (1952), az abszolút minimumé 27.8 °C (1940).

Az éghajlati elemek közül a csapadék idő- és térbeli megoszlása a legfontosabb. A csapadék mennyisége a Nyírségben 550-600 mm/év. A Nyírség északi részén átlagosan 75 mm, a déli területein 125 mm az évi vízhiány, amit – kisebb területeken – öntözéssel lehet pótolni. A késő tavaszi és a kora nyári csapadékmaximum következtében a Nyírségben és a Felső-Tisza-vidéken gyakran jelentkeznek belvizek. A belvízömlés a mezőgazdasági terület 8-10 %-át károsíthatja. A nyári és kora őszi hónapok csapadékszegénysége okozza a Nyírség nyugati és déli tájain előforduló aszályokat.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szélviszonyait az általános légcirkuláció és a helyi tényezők alakítják. A hazánk földjén uralkodó ÉNy-i szélirányok a Nyírségben és a Felső-Tisza-

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

vidéken ÉK-i irányra módosulnak. A jelenség oka az, hogy az ÉNy-i légtömegek egy része megkerüli a Kárpátok magasabb régióit, majd az Erdős-Kárpátok alacsonyabb területein át beáramlik a medence belsejébe. Így a Nyírségben az ÉK-i szél a legnagyobb (=16.8%), de igen magas a DNy-i szél aránya is (=13.7%). A „kárpáti szélkapu” és a csatornahatás következménye, hogy igen alacsony (=22.2%) a szélcsendes napok aránya. A Nyírség tehát szeles vidék, ahol a tavaszi munkaképes szél deflációs tevékenysége, az ún. szélverés időnként komoly károkat okoz a táj mezőgazdaságának.

Talajviszonyok

A Felső-Tisza-vidék és a Nyírség különböző talajai a földtani, domborzati, éghajlati, vízrajzi, növényzeti, stb. viszonyokkal szoros összefüggésben alakultak ki. A társadalom is beavatkozhat a talajfejlődésbe. Az agroökológiai potenciál, vagyis a mezőgazdálkodás természet-földrajzi alapjai a Nyírség és a Felső-Tisza-vidék területén kedvezőtlenebbek, mint a többi alföldi megyében.

A Nyírség és a Felső-Tisza-vidék mezőgazdasági földalapjának több mint 60 %-a igényli a melioratív talajjavítást.

A talaj legfontosabb jellemzője a **termékenység**, az a specifikus tulajdonság, hogy a talaj, víz, levegő és növény tápanyagok egyidejű jelenlétét teszi lehetővé, s képes ily módon a természetes növényzet vagy a termesztett növények talajökológiai igényeit – többé-kevésbé – kielégíteni. A **talaj termékenységét** a tulajdonságok együttese, illetve a talajban végbemenő anyag és energiaforgalmi feladatok határozzák meg.

A Magyarországon újszerűen létrehozott ún. **GENETIKUS TALAJTÉRKÉPEK** szakmai besorolása alapján, a **szóban forgó FÖLDRAJZI TERÜLETEN** az alábbi talajtípusok fordulnak elő: humuszos homok, futóhomok, réti csernozjom, réti talaj, csernozjom barna erdőtalaj, erdőmaradványos csernozjom, kovárványos barna erdőtalaj, szoloncsák-szolonyc és kilúgozott csernozjom.

A főbb talajtípusok jellemzői az alábbiak:

1. A **váztalajok** főtípusába tartoznak a homokos szöveten kialakult talajok, melyek képződésében a felszín állandó változása, pusztulása a legjelentősebb korlátozás. Amennyiben állandó növénytakaró nem tud megtelepedni rajtuk, úgy futóhomok alakul ki. Ha a felszínen megtelepedik a növényzet, és kialakul humuszos szint, humuszos homoktalajról beszélünk. A futóhomok talajok szántóföldi művelésre nem

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

alkalmasak, rajtuk elsődleges feladat a defláció megelőzése, ezért fontos e talajok erdősítése. **A humuszos homoktalajok kitűnően művelhetőek, megfelelő víz, és tápanyagellátás biztosítása mellett alkalmasak zöldség, szőlő és gyümölcsstermesztésre.**

2. A **réti talajok** fő típusába azokat a talajokat soroljuk, amelyek keletkezésében az időszakos túlnedvesedés játszott nagy szerepet. Ez lehet az időszakos felületi vízborítás vagy a közeli talajvíz következménye. A vízhatásra beálló levegőtlenység a sötét színű szerves anyag felhalmozódását és az ásványi részek redukcióját váltja ki. Általában a táj mélyen fekvő, vízjárta területein található. Termékenységük erősen függ kémiai és fizikai tulajdonságaiktól, valamint a talajvíz átlagos mélységétől. Egyaránt lehetnek jó szántóterületek és jó minőségű gyepek.
3. A **barna erdőtalajokra** jellemző talajképző folyamatok erőssége nagymértékben függ a fás vegetáció által termelt avar és lebomló szerves anyag összetételétől, a talajképző közet tulajdonságaitól, valamint a csapadék mennyiségétől. Amennyiben a kilúgozási és elsavanyodási folyamatok nem eléggé előrehaladottak, és nem következik be az agyag bemosódása, úgy barnaföldek alakulnak ki, melyek genetikai szintjei között az átmenet fokozatos. A barnaföldeknek, termőrétegük vastagsága alapján, szántóföldi és erdészeti hasznosítása egyaránt elterjedt. A homokos szövetű, rozsdabarna erdőtalajokat szélerezózióval szemben védeni kell.

A meggy beltartalmi mutatói a levegős, jó víz és tápanyag ellátottságú, középkött humuszos homoktalajokon a legmagasabbak. Ezért a kijelölt földrajzi terület ilyen típusú talajain javasolt a termesztésük.

Vízrajz

A FÖLDRAJZI TERÜLETRE vonatkozó, a **Lónyai-főcsatorna és mellékvíz folyásai ökológiai állapot felmérésére irányuló 2002-2003. évi vízszennyezési vizsgálatok eredményei kedvező helyzetet mutatnak, különösen az élőlényekre gyakorolt hatás vonatkozásában!**

Említésre méltó, hogy a mai Lónyai-főcsatorna 1882-ben készült el, majd három évre rá a főfolyások, melyek összesített hossza 750 km. A csatorna építése egészen 1939-ig tartott.

A FÖLDRAJZI TERÜLETEN az **Érpataki-főfolyás** kezdete több kisebb folyásból áll össze, aminek egyik fő eredési ága a **Bökönyi-folyás**.

A Lónyay-főcsatornába betorkolló utolsó nagyobb vízfolyás a **Simai-főfolyás**.

A Felső-Tisza-vidékhez tartozó Lónyay-főcsatorna vízrendszerét jellegzetesen szemi- és asztatikus vízforgalmú, csermely vagy ér típusú alföldi kisvízfolyások alkotják, amelyek a felszín alatti rétegekből felbukkanó vizek mellett az olvadékvizeknek, a csapadékvíz eredetű belvizeknek, valamint az itteni települések különböző mértékben tisztított szennyvizeinek is a fő elvezetői. A vizsgált öt fontos vízminőségi mutató (halobitás, trofitás, konstruktivitás, szaprobitás, destruktivitás) tekintetében mérsékelten szennyezettnek minősíthetők.

ÖSSZEFOGLALÓAN megállapítható, hogy az „ÚJFEHÉRTÓI MEGGY” előállításának termesztési és agroökológiai körülményei igen kedvezőek, a térségben kialakult AGROÖKOSZISZTÉMA eredményesen segíti elő a hazailag és nemzetközileg is megkülönböztetően elismerésre méltó FÖLDRAJZI ÁRUJELZŐ bevezetését és használatát!

Külön említésre méltó, hogy a FÖLDRAJZI TERÜLET kiválóan alkalmas a környezetkímélő INTEGRÁLT és ÖKOLÓGIAI MEGGYTERMESZTÉS szélesebb körű elterjesztésére!

7. ELLENŐRZŐ HATÓSÁGOK, SZERVEK

Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (Cím: 1024 Budapest, Keleti Károly u. 24.)

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali Főosztály

Cím: 4400 Nyíregyháza, Keleti Márton u. 1.

Telefon: 42/451-200

Fax: 42/451-221

E-mail: elelmiszerlanc@szabolcs.gov.hu

Web:<http://www.kormanyhivatal.hu/hu/szabolcs-szatmar-bereg/szervezeti-egysegek/elelmiszerlanc-biztonsagi-es-foldhivatali-foosztaly>

8. EGYEDI CÍMKÉZÉSI ELŐÍRÁSOK

A jelölés a jogszabályban előírtakon kívül a következőket tartalmazza:

Az „Újfehértói meggy” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

- a megnevezést: „Újfehértói meggy”
- „oltalom alatt álló földrajzi jelzés” vagy (OFJ) megjelölést és a kapcsolódó uniós szimbólumot a bejegyzett elnevezéssel egy látómezőben.

9. ELLENŐRZÉSI RENDSZER

Ellenőrzési fázis	Minimumkövetelmények	Az ellenőrzés módja/módszere, gyakorisága
Termőhely	Termő körzeten belüli termés	Beszállítói lista éves felülvizsgálata
Termés	Termesztési feltételek betartása	Évente legalább 1 helyszíni ellenőrzés, amennyiben van gazdálkodási napló, annak ellenőrzése évente legalább 1 alkalommal
Növényvédelem	Növényvédelmi technológiai betartása	Permetezési naplók ellenőrzése beszállítás előtt. Termékminta vétele szűrőpróba szerint szermaradék vizsgálatra
Betakarítás	5.2 fejezet szerinti követelmény rendszer Nyomon-követhetőség biztosítása	Beszállítói lista éves felülvizsgálata. Áruátvételi dokumentáció éves ellenőrzése.
Áruvá-készítés	Nyomon-követhetőség biztosítása	Gyártási napló vezetésének éves ellenőrzése

10. MELLÉKLETEK

Térkép

11. IRODALOMJEGYZÉK

- Az ősmagyarok földművessége. A cseresznye (*Prunus avium* L.) és a meggy (*Prunus cerasus* L.). <http://www.kiszely.hu/istvan-dr/032.html>
- Surányi D.: Régi magyar ellenálló gyümölcsfajták. 5. meggyfajták. GAIA a földanyánk. <http://www.kincseslada.hu/gaia>
- Inántszy F. –Balázs K.(2004): Integrált Növénytermesztés, meggy, cseresznye. Agroinform Kiadó. Budapest
- Hársfalvi P. (1961): Szabolcs - Megyei gyümölcsfa adatok 1781-ből 2.
- Kormány Gy. (1976): Szabolcs-Szatmár megye éghajlati viszonyai, Szabolcs -Szatmár Szemle, 1. sz. 62-77 p.
- Nyékes I. (1954): Történelmi gyümölcsstermő tájaink

Az „Újfehértói megye” oltalom alatt álló földrajzi jelzés termékleírása

- Buckó J. (2006): Néprajzkutató munka alapján
- Pethő F. (2006): Szóbeli közlés
- Szabó T. (2006): Szóbeli közlés
- Pethő F. (2013): Tanulmány a nyírségi megyefajtákról

Az „Újfehértói megye” OFJ földrajzi területe

